MUHTEREM DEMİR UYSAL FRANSA

Fransa'ya Fransız kalmak

Onlar, ilk nesil, bir valizin içine koyarlar en büyük umutlarını, eklerler birkaç parça kişisel eşyalarını, sığdırırlar koca Türk Fiat traktörün de hayalini, varırlar ilk durak İstanbul'un tarihi Sirkeci Garı'na. Almanya'yı duymuşlardır belki, Alamancı da tanımışlardır, ama Fransa…

Fransa kralı 1.François 24 Şubat 1525'te Pavia *(İtalya)*'da Charles Quint *(Şarlken)*'e yenilip tutsak düşer. Bunun üzerine annesi Louise de Savoie güçlü Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a bir mektup yazar ve yardımını ister. 24 Mayıs 1526 tarihinde Name-i Hümayun ile yardım edeceğini bildiren Kanuni Sultan Süleyman, kralı kurtararak özgürlüğüne kavuşturur. Bu yardımdan sonra iki ülke arasında kuvvetli bir dostluk bağı kurulur. Yıllarca, hemen her padişah döneminde Fransa'ya sosyal ve ekonomik ayrıcalıklar tanınır, kapitülasyonlar verilir. O dönemlerde Marsilya'ya Türk şehri bile dedirten, kürekçi ve tüccar olarak gelen Türklerden sonra asıl hikaye 1965 yılında Fransa-Türkiye arasında imzalanan işgücü anlaşmasıyla başlar. Bu anlaşmanın şartlarına uygun olarak başvuruda bulunan Türk işçilerinin hemen hazırlanan dosyaları, Fransız yetkili mercilerine de hızlıca ulaştırılır. Kısa bir süre içinde haklarında nihai karar verilen ve büyük çoğunluğu Türkiye'nin kırsal kesiminden, özellikle İç Anadolu Bölgesi'nden olan sağlıklı, güçlü kuvvetli, seçilmiş işçiler düşerler gurbetin yoluna.

Onlar, ilk nesil, bir valizin içine koyarlar en büyük umutlarını, eklerler birkaç parça kişisel eşyalarını, sığdırırlar koca Türk Fiat traktörün de hayalini, varırlar ilk durak İstanbul'un tarihi Sirkeci Garı'na. Almanya'yı duymuşlardır belki, Alamancı da tanımışlardır, ama Fransa… Fransa gurbetin de gurbeti, bilinmezin de bilinmezidir. Başlar günlerce süren uzun yolculuk. Kimisi arada çıkarır sevdiği kokan kenarı işlemeli emanet mendili, kimisi de yeni doğmuş bebeğinin patiğini, anasının eşarbını, babasının hatıra tespihini. Belki daha o zaman, yolculuk sırasında özlemişlerdir köylerinin daracık tozlu yollarını, fesleğen kokan evlerini, sevdiklerini. Daha o zaman tasalanmışlardır, onlar olmadan nasıl tütecektir arkalarında bıraktıkları ocakları. Ama umutlar, hayaller bütün bu özlemlerden, korkulardan, bilinmezlerden daha büyüktür.

Tatil olup gelince ana vatana, varınca köylerine en gıcır arabalarıyla, en fiyakalı üst başlarıyla, kimsenin bilmediği pilli, elektrikli aletleri kendileri icat etmiş gibi sereceklerdir herkesin gözünün önüne. Göstereceklerdir medeni insanlar onları nasıl kullanır diye. Anlatacaklardır medeniyetin nasıl bir şey olduğunu. Paket paket getirdikleri çikolataları bırakacaklardır minik avuç içlerine, tadının heyecanını parlayan gözlerde okuyacaklardır. Ballandıra ballandıra anlatacaklardır en çok bulundukları, daha doğrusu ihtiyaca göre koca bir el tarafından tohum gibi serpildikleri Alsace, Bordeaux, Lille, Lyon,

Lorraine, Marsilya, Strazburg, Monbeliard gibi bölge ve şehirleri, ama en çok da Paris'i. Gurbet bitip temelli dönünce de ana vatana alacaklardır köyün en verimli yerinden uçsuz bucaksız bir tarla. Çekeceklerdir altlarına en son modelinden traktörü. İsimlerinin yanına *"Avrupa Görmüş Adam"* eklenecektir. Köyünün dışına bile çıkmamış akranları artık onlara dünyayı keşfetmişler gözüyle bakacaktır. Ömürlerinin sonuna kadar ecnebi memleketinde iz bırakmış, her bir şeyi bilen, hatta çatır çatır da gavurca *(!)* konuşan, görmüş geçirmiş, medeniyetten nasibini almış olarak anılacaklardır.

İlk nesil varır acı gurbetin karanlık, yabancı garına. Kimisi hemen bulamaz yolunu, beceremez, anlatamaz meramını, sabahlar soğuk garın bir köşesinde. Çalışacağı fabrikaya gelebilen işçisi yerleşir fabrika lojmanına ya da işçi pansiyonuna. Dil bilmez; okuyamaz iş yerinin duvarındaki tabelayı. Tam vaktinde anlayamaz iş arkadaşının sözlü uyarısını. Okuyamayan, duyduğunu anlayamayanlardan kimisi kaybeder

parmağını, en görünmezinden *"İş Kazası"* diye geçer kayıtlara. Orman işinde çalışıp barakalarda kalırlar, göletlerde yaparlar banyolarını, orada yıkarlar çamaşırlarını. Artık onlar fabrika işçisi, tarım işçisi, inşaat ustası, ormancı, marangoz, madenci, terzi olmuşlardır. Ama hepsinin olduğu, buluştuğu ortak nokta, koca cüsseleriyle küçük bir çocuk kadar bile dil bilmemeleridir. Dertlerini anlatamaz, çözüm bulamazlar. Çalışma kurallarını, kanunu, mevzuatı bilemezler. İşten çıkarılma, yurda geri gönderilme korkusuyla *"Hastayım"* demeye, doktora gitmeye çekinirler. Çoğu zor ve tehlikeli işlerde, ödenen ücrete razı, gece gündüz çalışır. Kaldıkları lojman, pansiyon odalarını ana vatanın simgesi Türk Bayrağı'yla, Atatürk'ün ve gönül verdikleri siyasi partilerin fotoğraflarıyla, tuttukları futbol takımının posterleriyle donatırlar. İçlerinde taşıdıkları inançlarını, dini değerlerini daha da büyütürler. Bayram namazında buluşabilmek için yüzlerce kilometre yol bile yaparlar. Bazen de bakkalda bir yumurtayı anlatamazlar. Kendi ana dillerinin dil bilgisi kurallarını, özelliklerini bilemeyen; isim-fiil ayrımı dahi yapamayan bu insanlar için Fransızca gibi bir dili öğrenmek yeni doğmuş bir bebeğin kelime kelime kendisini büyütmesi gibi olur. Genelde gün sonunda, yoğun çalışma saatlerinden sonra olan dil kurslarından çok verim alamasalar da dil öğrenmeye başlamaları zihinsel, fiziksel ve duygusal olarak onları motive eder. Yavaş yavaş kendilerine olan güvenlerini, sosyal iletişim becerilerini ve mesleki gelişimlerini artırır.

Ve zamanla görülür ki, yabancı işçi gereksinimi iş gücü ihtiyacını karşılamak için kısa süreli bir çözüm değil, yapısal bir durumdur. Gelenler sadece iş gücü, işçi değildir. Onlar insandır ve arkalarında, ana vatanlarında bıraktıkları sevdikleri, aileleri vardır. Zamanla lojmanlardan, pansiyonlardan çıkıp ufaktan kendi düzenini kuranlar Aile Birleşimi kurallarına uygun olarak istek yapmaya, onları da yanlarına almaya başlarlar. Yıl 1975 olduğunda 55 bin 710 sayısına ulaşan Türk işçi nüfusu, 12 Nisan 1976 tarihli Le Monde Gazetesi'nde yayınlanan *"Medeniyet Bulmadık"* başlıklı makalede o dönem Türk vatandaşlarının karşılaştığı sorunları dile getirir.

Aile birleşimiyle gelen aileler yeni oluşumların da kapısını açar. Göçmen çocukların ana dilleri ile kültürlerini öğrenebilmesi, Fransız okullarına uyum sağlamaları ve kendi ülkelerine döndüklerinde uyum sorunu yaşamamaları amacıyla 1978'de *"Öz Kültür ve Ana Dil Eğitimi"* anlaşmasının imzalanmasıyla ve ELCO *(Enseignement de la Langue et Culture d'Origine)* gereğince Türk çocuklarına yönelik ana dil eğitimi de başlar. Bu eğitimler Türkiye'den gelen öğretmenler tarafından okul müfredatına uygun şekilde, seçmeli yabancı dil olarak ilkokul, kolej *(ortaokul)* ve liselerde verilir. 1986'da kurulan DİTİP *(Diyanet İşleri Türk İslam Birliği)* üzerinden aynı yıl Türkiye'den din görevlileri de gönderilir. Bu oluşumlar sonucunda bugün artık Fransa'da 500'ü aşkın dini ve kültürel alanda faaliyet gösteren Türk Derneği bulunmaktadır. Siyasi alanda yerel seçimlerde belediye meclislerine seçilenler olsa da, Türk kökenli milletvekili ve senatör henüz bulunmamaktadır. Ama onlar artık *"Misafir İşçi"* değil *"Yerleşik Vatandaş"* olmuşlardır.

Yeni kimliklerini edinen, Fransızca da öğrenen nesiller Fransa'ya entegre olabilmiş midir? Bir ülkenin resmi dilini konuşabilmek, kültürünü, tarihini, coğrafi, demografik özelliklerini öğrenmek, siyasetini takip etmek… Bunlar günümüz teknolojisinde o ülkeden kilometrelerce uzakta yaşayanların